

CM4-35 **Borrowed Lawn Mower Stolen - גמר השאלה**

Bava Metzia (Mishnah 98b)

בָּנָה בְּנֵי בָּנָה — If one was borrowing a cow, and [the lender] sent it to him — או בָּנָה בְּנֵי בָּנָה עֲבָדוֹ בָּנָה שְׁלוּחוֹ שֶׁל שׂוֹאֵל — with his son, with his slave or with his agent, — or with the son, with the slave or with the agent of the borrower, — and [the cow] died naturally in transit (i.e. before the borrower himself received it), — [the borrower] is not liable.

אָמַר לוֹ הַשׂוֹאֵל — If the borrower said to [the lender], — “Send [the cow] to me with my son,” “with my slave” or “with my agent,” — or — או בָּנָה בְּנָה בָּנָה עֲבָדוֹ בָּנָה שְׁלוּחוֹ — “with your son,” “with your slave” or “with your agent”; — or if the lender said to [the borrower], — “I am sending [the cow] to you — or — או בָּנָה בְּנָה בָּנָה עֲבָדוֹ בָּנָה שְׁלוּחוֹ — “with my son,” “with my slave” or “with my agent,” — and the borrower said to him in reply, “Send it,” — and [the lender] then sent [the cow] with any of these people — and it died naturally in transit, — [the borrower] is liable even though he never received the cow. — And so is the law at the time [the borrower] returns [the cow]. That is, if the borrower sent the cow back with his son, slave or agent, or with the lender's son, slave or agent, the animal remains in the borrower's possession until it reaches the lender's hands. Hence, if the cow dies in transit, the borrower is liable.

Bava Metzia (Gemara 80b)

The Gemara qualifies this last point:

אָמַר רַבִּי חִסְדָּא בְּרַם — **Rafram bar Pappa said in the name of Rav Chisda:** — לא שָׁנוּ אֶלָּא — They did not teach that a borrower remains fully responsible for the borrowed item until it enters the lender's premises **except where [the borrower] returns it during the term of the loan.** — אָבָל לְאַחַר יְמֵי שְׂאִילתָהּ פְּטוֹר — **But after the term of the loan, [the borrower] is not fully liable** for the borrowed item, even if it is still in *his* premises.

Bava Metzia (81a)

אֵיבָעֵי לְהוֹ — **They inquired:** — פְּטוֹר מִשׂוֹאֵל וְחַיִּיב בְּשׂוֹמֵר שְׂכָר — Is the borrower **exempt** at that point **from liability as a borrower, but is nevertheless liable as a paid shomer?** — אוּ דְלִמָּא שׂוֹמֵר שְׂכָר נְמִי לֹא — **Or perhaps he is not even liable as a paid shomer?**

The Gemara resolves the question:

אָמַר אַמַּיִמַר — **Ameimar said:** — מִסְתַּבְּרָא פְּטוֹר מִשׂוֹאֵל וְחַיִּיב בְּשׂוֹמֵר שְׂכָר — **It is reasonable** to assume that he is **exempt from liability as a borrower, but is liable as a paid shomer.** — הוֹאִיל וְנִהְיֶה מִהֵנָּה הֵנָּה — **Since [the borrower] derived benefit** from the owner during the term of the loan, **he provides benefit** to the owner in return.

Bava Metzia (96b-97a)

הָהוּא גִבְרָא דְשָׂאִיל נְרָנָא מִחֲבֵרִיהּ — There was a case of a certain man who borrowed an ax from his friend, — and [the ax] broke while the borrower was using it negligently. — [The borrower] came before Rav for a ruling. — [Rav] told him: — זֵיל שְׁלִים לִיהּ נְרָנָא — **Go and indemnify [the owner] with a good ax.** — אָמְרוּ לִיהּ רַב פְּהֵנָּא וְרַב אַסִּי לְרַב — **Rav Kahana and Rav Assi said to Rav:** — [97a] — “Is the law thus?” — וְשָׁתִיק רַב — **And Rav kept silent,** thereby acquiescing.

The Gemara decides the law in this case:

דְּמַהֲדַר — **And the law accords with Rav Kahana and Rav Assi,** who ruled — וְהִלְכְתָּא כְּרַב פְּהֵנָּא וְרַב אַסִּי — **that [the borrower] returns the broken pieces [of the ax] to [its owner]** — וְמַמְלִיא לִיהּ — **and makes up** the remainder of the tool's value with a cash payment.

חיובי שואל אחר זמן השאלה

שלחן ערוך (שמג, א; וע"ע שמ, ח) - השואל חפץ או כל דבר לזמן מיד כשיכלה הזמן חוזר הדבר השואל לרשות המשאל להפטר השואל מאונסים אפילו הוא עדיין בביתו, ומכל מקום חייב הוא בגניבה ואבידה כדין שומר שכו.

דברי חיים (דיני מכירה סימן כ, הובא בפתחי חושן ט, סקע"ה) - אף דבשואל שכלה הזמן שאלה חייב כשומר שכר היינו באם השתמש בימי השאלה וכגון שנהנה בו חייב אחר כך כשומר שכר, מה שאין כן באם נטלה לזמן כדי להשתמש ולא שימש כלל אף דבתוך ימי השאלה חייב באונסין בההיא הנאה שהיה בידו להשתמש מכל מקום אחר זמן השאלה סובר הרמ"ה דאינו חייב דשומר שכר כיון שלא נהנה בימי השאלה.

עיונים במשפט (סי' יא, ועל' משפט שלמה ח"ג) - ונראה פשוט דהך דינא דאמרינן דאחר ימי השאלה כלתה חיובי שאלה הוא אף באופן דהשואל לא הודיע כלל להמשאל שיבוא ויטול את שלו, דכיון דשאלה לזמן ידוע הוי כהודיע לו מתחילה שבסוף ימי השאלה יבוא ויטול את שלו.

נתקלקל תוך הזמן

נמוקי יוסף (בבא מציעא צו.) - הסכימו האחרונים לדעת הרמב"ן שאם אמר לו שואל למשאל טול שברים שלך או הטפל בנבלה שלך ונאנסו לאחר מכן לגמרי, הוי כאילו נאנסו ברשות המשאל ואין השואל חייב כלום אלא מדמי מה שהיוקו מתחילה. וכתבו תלמידי הרשב"א מסתברא דאם נגנבו חייב דהרי הוא כשומר שכר דהואיל ונהנה מהנה והוי כשומר שכר.

רמ"א (שדמ, ב) - נגנבו השברים או נאבדו השואל חייב, אלא אם כן אמר למשאל טול את שלך.

סמ"ע (שדמ, ז) - לפי גירסת הספרים נראה דדוקא נגנבו קאמר ומשום דאף שכלתה שאלתו משעה שנשברה ואינה ראויה לדבר שאילתו מכל מקום עליו לשלם למשאל דמי הכלי שנפגע דעדיין הוא שומר שכר עליה, אבל נאנסו השברים מידו פטור כיון דכלתה שמירתו... תימא על מה שכתב מור"ם כאן בהג"ה אנגנבו או נאבדו חייב אלא אם כן אמר לו למשאל טול את שלך דמשמע דאפילו מגניבה פטור באמר לו טול... לכן נראה דצריכין להגיה בהג"ה וכך צריך לומר, חייב וגם אם נאנסו חייב אלא אם כן אמר טול.

קצות החושן (שדמ, ב) - נראה דודאי אפילו לא אמר טול את שלך לא הוי דין שואל שכלתה שמירתו ולא עדיף משואל לזמן דכלתה שמירתו לאחר זמן, וזה שנשבר ואינו ראוי עוד למלאכתו ואין כל הנאה שלו לא הוה אלא שומר שכר... ואחר שאמר טול את שלך אפילו שומר חנם לא הוי.

נתיבות המשפט (שדמ, ב) - בנמוקי יוסף אף שכתב ונאנסו אין כוונתו למעט גניבה רק משום דיוקא נקט נאנסו לאשמועינן דקודם שאמר לו טול אפילו נאנסו חייב, וגם כיון שכתב ונאנסו שנאבדו לגמרי וכו' כולל שניהם נאנסו ונאבדו, ולא מסתבר כלל שאחר שאמר טול שלך יתחייב בגניבה... ואיך יכולין לחייב את זה שיהיה יושב ומשמר של חבירו בעל כרחו.

ביאור הגר"א (שדמ, ז) - ואף שבנמוקי יוסף כתב דאף נאנסו חייב ובאמר לו טול כו' פטור בנאנסו דוקא, הרב חולק עליהם ודבריו נכונים כיון שנשברו כלתה זמן שאילתו ואינו אלא שומר שכר ובטול את שלך הוי שומר חנם אף בשואל.

כלתה שאלה בלא ידיעת המשאל

נתיבות המשפט (קפו, ב) - דוקא בשאלה לזמן אז פטור אחר שכלתה ימי שאילתו כיון דהזמן ידוע הוי כהודיעו מתחלה שבסוף ימי שאילתו יבוא ויטול שלו ודמי כאילו אמר לו בסוף הזמן טול שלך... אבל בשואל או שוכר לחרוש שדה פלוני ודאי דהוי שואל עד שמחזירו או עד שיאמר לו טול את שלך או שמודיעו שגמר המלאכה.

מחנה אפרים (הלכות שאלה סימן ז) - עדיין יש לחקור היכא דשאל סתם לעשות מלאכה פלונית וגמר מלאכתו ונאנסה קודם שהודיעו לבעלים ומפרש"י בסוגיין דפרק האומנין נראה דעדיין ברשותיה דשואל קיימא עד שיודיע לבעלים. [וז"ל פא: וגבי שואל נמי כלתה שמירת שאלה מדידעו הבעלים שכלו ימי השאלה, דהתם לא לאודועי בעי דהא ידע שלכך וכך ימים השאילה לו.] אמנם נראה לכאורה שיש חולקין עליו בזה.

דברי חיים (הלכות מכירה סימן כ) - בזה לא שייך לומר שהיה לו למשאל ליקח בחזרה דהא לא ידע המשאל אם כבר כלו ימי השאלה.